

Datirana bilješka o razaranju hrvatskih spomenika

ŽELJKA ČORAK

Uništavanje spomenika dio je kolonijalnog rata Srbije protiv Hrvatske. Poviješću obilježen prostor pretvara se u pustu, bezvremensku zemlju, koja može pripadati bilo kome i nositi ma čije ime. Do danas, razoreno je više od 500 registriranih i zaštićenih objekata. Mnogi od njih nisu samo jedna crkva ili dvorac, nego cijelo naselje, štoviše grad. Tako je u toj brojci i Dubrovnik samo jedna jedinica. Šibenskoj katedrali, remek-djelu svjetske renesanse, probijena je kupola. Do temelja je razorena gotička crkva u Voćinu, barokni dvorac Eltz u Vukovaru, drvene kurije i crkvice u Pokuplju, lječilište u Lipiku iz devetnaestog stoljeća.... Tisuće godina stara "umjetnost prirode", sedreni sustav Plitvičkih jezera, stradala je kao i umjetnost ljudska. Nestao je oplemenjen krajolik dubrovačkog područja, u kojemu su priroda i ljudska ruka imale jednakog udjela. Nestao je Arboretum u Trstenu, sađen 1502., vjerojatno najstariji u Europi. Razorena su groblja, među njima i ono u Saborskom, na kojemu počivaju preci pisca ovog teksta. Na spaljeno i uništeno tlo bacane su zatim još fosforne bombe, kako na njemu nikada više ništa ne bi izraslo.

Zna se da se uništavaju hrvatski spomenici, ali se malo zna i što je Hrvatska i što su oni. Gotovo da predstavlja iznenađenje činjenica da je Dubrovnik hrvatski grad. Ako bi se htjelo objasniti što je Hrvatska, treba reći da je to zemlja u koju su Hrvati došli prije trinaest stoljeća, u kojoj su zatekli ostatke visoke antičke civilizacije, i upravo je njihov udio bio značajan u čuvanju i transmisiji antičkih iskustava. Dok je gotovo cijela Europa znala tek za drveni strop, Hrvati su gradili kamene svodove. Hrvati su izvanredno važan europski narod između "antike - i - romanike". Upravo na recepciji antike oni su položili svoj europski ispit. Dioklecijanova palača nije razorena: iz nje se razvio grad Split; iz careva mauzoleja nastala je kršćanska katedrala; na zidinama palače izrastao je zvonik staro-hrvatske crkvice. Ništa u Hrvatskoj nije s mržnjom uništeno. Sva su se svjedočanstva poštovala. Svoj veoma bogat spomenički fundus Hrvatska je stekla kao zemlja tolerancije. Na monumentalnom zagrebačkom groblju Mirogoj, iz druge polovice devetnaestog

stoljeća, kupole arkada jednakopravno su obilježene katoličkim križevima, pravoslavnim križevima, židovskim zvijezdama ... Hrvatska je posljednja zemlja u Europi gdje se u parlamentu službeno govori latinski, sve do 1843. U Hrvatskoj se zaista ima što razarati.

Ali naročito je Hrvatska sama spomenik kulture. Ako se pogleda njezin oblik na zemljopisnoj karti, ona je veoma neobična. Sasvim izgledana. Gotovo iz forme pretvorena u liniju. A i ta je linija atakirana. Zanimljiva je pojedinost da je Hrvatska na sve strane konkavna. Njezin je oblik nenasilja i nenapadanja. Ali on je ujedno i oblik odolijevanja. Hrvatska je izdijeljena od duge povijesti. Ona je paradigma povijesne forme. Hrvatska je svjetska baština.

Priznavši, nakon desetak tisuća mrtvih, Hrvatskoj nezavisnost, svijet je smirio lagane nelagode svoje savjesti. Jer se Hrvatska razara i dalje. Sustavno i planski. Potpisano primirje malo se razlikuje od rata. Ovaj je tekst datiran. Danas je 19.III.1992. U 16,50 sati Srbi su miniranjem do temelja srušili crkvu sv. Trojstva na groblju u Petrinji. U 17,50 sati minirana je i srušena i crkva sv. Roka u Petrinji. Sada je, u noći, dinamitom porušena i kapelica sv. Benedikta u Petrinji. Nešto ranije dinamitom je dokrajčen i ostatak barokne crkve sv. Lovre u Petrinji, prethodno razrušene topovskim granatama. Sve to uz prisutnost europskih promatrača i tek prispijelih mirovnih snaga Ujedinjenih naroda.

Tako u hrvatskom gradu Petrinji više nema nijednog hrvatskoga sakralnog objekta.

Najprije su pobijeni i prognani Hrvati, a zatim i sve što je o njima govorilo: čak i sveci koji su pamtili blagdane i molitve.

Ovaj tekst nije tužaljka nego optužba. Izravna optužba svakome tko nije učinio sve što je mogao da se ubijanje Hrvatske zaustavi. Kao da se u Hrvatskoj događa samo razaranje Hrvatske. Nipošto. To na tlu Hrvatske Europa počinja samoubojstvo kao povijesni prostor.